

Łukasz Komorowski

(Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,

Instytut Pamięi Narodowej Oddział w Poznaniu)

komorowskilukasz6@gmail.com / lukasz.komorowski@ipn.gov.pl , 721 283 297

Przygotowania do XI Zjazdu PZPR w świetle dokumentów KW PZPR w Poznaniu. Wybór źródeł

Wyniki pierwszych po II wojnie światowej częściowo wolnych wyborów w Polsce, które odbyły się 4 i 18 czerwca 1989 r., były zaskoczeniem zarówno dla przegranej strony partyjno-rządowej, jak i zwycięskiej strony opozycyjnej spod znaku NSZZ „Solidarność”¹.

Z chwilą ogłoszenia klęski rządzącej niepodzielnie od ponad czterdzieści lat Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej rozpoczął się proces jej rozkładu². W szeregach partii do głosu doszły tendencje odśrodkowe, z Ruchem

¹ W wyniku postanowień Okrągłego Stołu strona solidarnościowa mogła ubiegać się o 35 proc. miejsc w Sejmie oraz sto proc. miejsc w Senacie. W pierwszej turze wyborów kandydaci KO „Solidarność” zdobyli 160 na 161 mandatów przeznaczonych dla posłów bezpartyjnych oraz 92 na sto możliwych miejsc w Senacie. W wyniku drugiej tury opozycja zdobyła jeszcze jeden mandat poselski oraz osiem mandatów senatorskich. Na posłów w województwie poznańskim wybrano: Pawła Łączkowskiego, Ireneusza Piętę, Hannę Suchocką, Leonarda Szymańskiego, Michała Bernarda Wojtczaka (KO „Solidarność”), Andrzeja Aumillera, Marka Króla, Marka Pola, Bożennę Urbańską, Mariana Zawadzkiego, Wiesławę Ziółkowską (PZPR), prof. Czesława Janickiego, Józefa Wlekleńskiego (ZSL), Tadeusza Dziubę (SD) oraz Alfreda Wawrzyniaka (PAX). Senatorami zostali prof. Ryszard Ganowicz oraz prof. Janusz Ziółkowski. Szerzej o wyborach parlamentarnych w 1989 r. zob. P. Codogni, *Wybory czerwcowe 1989. U progu przemiany ustrojowej*, Warszawa 2012.

² Zob. A. Dudek, *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce*, Kraków 2014, s. 295 i n. Już 8 czerwca 1989 r. w załączniku do „Informacji Diennej” MSW zwracano uwagę, że „Wśród szeregowych członków partii m.in. z terenu Katowic i Wrocławia dają się zauważyć nasilające się nastroje frustracji i zniechęcenia. Wzrasta krytycyzm tonu wypowiedzi. Pod adresem przywódców partii i władz państwa formułowane są zarzuty, że wieloletni wysiłek «dołów» partyjnych poszedł na marne. Podkreśla się, że centrum PZPR okazało się niezdolne do sprawnego działania, o czym – ich zdaniem – świadczy m.in. mało aktywna kampania wyborcza. W pojedynczych wypowiedziach wskazuje się, że po przegranych wyborach zaniknie wszelka działalność partyjna na niższych szczeblach”. Zob. *Opinie członków partii na temat*

8 Lipca na czele³. Znacznie groźniejsze dla PZPR było jednak wypowiadanie posłuszeństwa przez aparat państwowy, czego najbardziej symptomatycznym przykładem jest list Andrzeja Wróblewskiego⁴, ministra finansów w rządzie Mieczysława Rakowskiego⁵, w którym informuje on sekretarza KC Zygmunta Czarzastego⁶, że „budżet państwa nie będzie w stanie zwiększyć dotacji dla PZPR poza kwotę przewidzianą w ustawie budżetowej”⁷. Choć nie doszło do masowego oddawania legitymacji partyjnych, to jednak stale zmniejszała się liczba członków partii⁸.

W październiku 1989 r. rozpoczęła pracę Centralna Komisja Zjazdowa, której celem było przygotowanie PZPR do XI Zjazdu. Na jej czele stanęli ludzie, którzy zdaniem Antoniego Dudka „gwarantowali, że proces transformacji PZPR nie wymknie się spod kontroli”⁹. Pracami kluczowego Zespołu Statutowo-Organizacyjnego kierował Aleksander Kwaśniewski¹⁰. Zainicjowana jesienią dyskusja na temat przeszłości partii komunistycznej spotkała

wyborów do Sejmu i Senatu, [w:] Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986-1989 w świetle dokumentów, t. 2: czerwiec-grudzień 1989, s. 63. Po drugiej turze wyborów w MSW oceniano, że „Przegrana wyborcza koalicji będzie mieć poważne reperkusje dla partii. Dziś należy rozpatrywać dwa warianty rozwoju sytuacji wewnątrzpartyjnej: a) pogłębienie apatii członków i aktywu; b) wyzwolenie tendencji do gruntownych przemian w funkcjonowaniu partii, poczynając od bardzo daleko idących zmian kadrowych”. Zob. Elementy prognozy rozwoju sytuacji społeczno-politycznej po wyborach do Sejmu i Senatu, [w:] tamże, s. 114.

³ Na ten temat zob. szerzej: T. Kisielewski, *Partii portret własny. Polityka i świadomość w PZPR – studium upadku*, Warszawa 2011; T. Nałęcz, *Ruchy odśrodkowe w PZPR, [w:] Polski rok 1989. Sukcesy, zaniechania, porażki, cz. 1*, red. M. Jabłonowski, S. Stępka, S. Sulowski, Warszawa 2009.

⁴ Andrzej Wróblewski (ur. 1950) – ekonomista, polityk, przedsiębiorca, członek PZPR, w latach 1988-1989 minister finansów w rządzie Mieczysława Rakowskiego.

⁵ Mieczysław F. Rakowski (1926-2008) – dziennikarz, działacz PZPR, redaktor naczelny tygodnika „Polityka”, w latach 1985-1988 wicemarszałek sejmu, od czerwca 1988 r. sekretarz KC PZPR, od września 1988 do lipca 1989 r. premier, ostatni I sekretarz KC PZPR.

⁶ Zygmunt Czarzasty (ur. 1942) – prawnik, działacz polityczny, członek PZPR, w latach 1986-1989 I sekretarz KW PZPR w Słupsku, sekretarz KC PZPR w latach 1988-1989, w 1989 r. kierował kampanią wyborczą PZPR, w latach 1989-1990 przewodniczący Komisji Pracy Partyjnej KC PZPR.

⁷ Cyt. za A. Dudek, *PZPR w ostatnich miesiącach istnienia (czerwiec 1989-styczeń 1990)*, [w:] *Wojna o akta. Studia i materiały źródłowe*, red. S. Flis, Gdańsk 2011, s. 12-13.

⁸ Zjawisko to miało miejsce także w województwie poznańskim. W końcu grudnia 1988 r. wojewódzka organizacja partyjna liczyła 85 417 osób. Do czerwca 1989 r. szeregi partii zmniejszyły się o 1091 osób, a od czerwca do grudnia tego roku o kolejne 2756 osób. W grudniu 1989 r. szeregi partii w województwie poznańskim liczyły 81 570 osób. Zob. Archiwum Państwowe w Poznaniu (dalej APP), Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (dalej KW PZPR), sygn. 1520, Ankiety statystyczne Wydziału Organizacyjnego dot. rozwoju PZPR w województwie poznańskim w latach 1988-1989.

⁹ A. Dudek, *Reglamentowana rewolucja*, s. 375.

¹⁰ Aleksander Kwaśniewski (ur. 1954) – działacz PZPR, SdRP i SLD, w latach 1985-1989 minister w rządach Zbigniewa Messnera i Mieczysława Rakowskiego, poseł na Sejm w latach 1991-1995, w latach 1990-1995 przewodniczący SdRP, prezydent RP w latach 1995-2005.

się z umiarkowanym odzewem jej członków. Podczas zjazdu partii, który odbył się 27-29 stycznia 1990 r., PZPR dokonała samorozwiązania. Na jej gruzach powstała nowa partia: Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej.

W województwie poznańskim powołano Wojewódzką Komisję Zjazdową, której pierwsze posiedzenie odbyło się 22 września 1989 r.¹¹ Jej przewodniczącym został Antoni Szczuciński¹². Prezentowane poniżej dokumenty są efektem pracy WKZ. Udało się je odnaleźć w przechowywanym obecnie w Archiwum Państwowym w Poznaniu zespole Komitetu Wojewódzkiego PZPR, gdzie otrzymały sygnaturę 1437.

Dokumentacja WKZ ukazuje mentalność członków PZPR województwa poznańskiego w schyłkowym okresie jej istnienia. Pierwszy zaprezentowano projekt statusu nowej partii lewicowej. Wśród wielu wątków poruszonych w tym projekcie warto zwrócić uwagę na podkreślenie znaczenia zasad demokracji parlamentarnej w zdobywaniu wpływów politycznych oraz eksponowanie potrzeby rozwoju integracji europejskiej. Kolejny dokument, który wysłano do CKZ, obrazuje wątpliwości dotyczące charakteru nowej partii oraz stanowisko WKZ wobec zasad wyboru delegatów na XI Zjazd PZPR. Następnie przedstawiono fragmenty uzupełnień i nowych zapisów do projektu statusu. Kolejny dokument ukazuje stanowisko WKZ w sprawie programu polityki społecznej. Podkreśla się w nim: zasady sprawiedliwości społecznej, która jest rozumiana jako równość szans, ochronę ludzi pracujących, sprzeciw wobec niekontrolowanej reprivatyzacji, konieczność prowadzenia mądrej polityki budżetowej, rolę oświaty w kształtowaniu wykształconych kadr, rozwój kultury oraz powszechność ochrony zdrowia, rozwój systemu emerytalnego, walkę z bezrobociem i ochronę środowiska naturalnego. Następny tekst prezentuje opinie i postulaty Zespołu Programowego WKZ oraz Akademickiego Forum Zjazdowego, dotyczące projektu założeń deklaracji ideowo-programowej. W opinii Komisji Zjazdowej PZPR przy Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych¹³ w Poznaniu w sprawie zmian w partii warto zwrócić uwagę na postulaty kształtowania społeczeństwa obywatelskiego, odrzucenia wiodącej roli klasy robotniczej i partii, neu-

¹¹ APP, KW PZPR, sygn. 1437, Notatka z inauguracyjnego posiedzenia WKZ, bp.

¹² Antoni Szczuciński (ur. 1950) – dr hab., wykładowca akademicki, fizyk, filozof, kierownik Zakładu Filozofii Nauki UAM, w PZPR od 1969 r., w latach 1982-1990 I sekretarz KZ PZPR przy UAM, delegat na X Zjazd PZPR, od 1986 r. członek Centralnej Komisji Kontrolno-Rewizyjnej PZPR, w latach 1987-1990 adiunkt MSP w Poznaniu, założyciel i pierwszy przewodniczący SdRP w województwie poznańskim, od 1994 r. radny Rady Miasta Poznania, od 2008 r. prezes Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania.

¹³ Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych – jednostka terenowa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych funkcjonująca w latach 1983-1990, w ich ramach działały m.in. Służba Bezpieczeństwa oraz Milicja Obywatelska, podlegały im Rejonowe Urzędy Spraw Wewnętrznych, w województwie poznańskim ulokowane one były w: Gnieźnie, Nowym Tomyślu, Obornikach, Poznaniu, Szamotułach, Śremie, Środzie Wielkopolskiej i Wrześni.

tralności światopoglądu jej członków, a w szczególności na podkreślenie konieczności „jednoznacznego ustosunkowania się do okresu stalinowskiego”. W krytycznej wobec projektu nowego statutu opinii Dzielnicowego Zespołu Zjazdowego Poznań-Grunwald podkreśla się, że „język propozycji jest typowym językiem lat pięćdziesiątych, a styl i forma są nie do przyjęcia”. W kolejnym dokumencie, który prezentuje stanowisko Komitetu Dzielnicowego PZPR Poznań-Stare Miasto, pojawia się postulat odrzucenia stalinizmu i neostalinizmu przez nową partię oraz konieczność przejęcia bazy materialnej PZPR. Opracowanie zamyka projekt deklaracji ideowo-programowej Polskiej Partii Socjalizmu Demokratycznego. Analizując opracowane dokumenty, warto również zwrócić uwagę na proponowane nazwy nowej partii.

Nr 1

1989 październik 12, Poznań – Założenia projektu statusu nowej partii lewicowej opracowane przez Zespół Statutowy WKZ PZPR w Poznaniu

Założenia projektu statusu

Zgłoszono następujące propozycje nazwy Partii:

1. Partia Lewicy Socjalistycznej
2. Partia Polskich Socjalistów
3. Ludowo-Demokratyczna Partia Polski
4. Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej
5. Socjalistyczna Partia Polski

I. Partia – jej charakter i cele.

Partia pragnie działać na rzecz ludzi utrzymujących się z własnej pracy, walczyć o ich interesy i urzeczywistniać w Polsce wartości socjalizmu. Partia będzie działać w oparciu o patriotyzm i ofiarność swych członków na rzecz Ojczyzny. Cele Partii wynikają z krytycznego przewartościowania dorobku poprzednich partii lewicowych, wcielane będą w życie zgodnie z wymogami konkretnych warunków politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych Polski.

Partia dąży do kształtowania swej polityki w sposób sprzyjający zgodnie z zasadą tyle socjalizmu ile przyzwolenia społecznego, umacnianiu zaufania

do niej społeczeństwa. Partia opiera swoje życie wewnętrzne na zasadach demokracji. Ideowe motywy swego działania czerpie z dążeń lewicy do budowy społeczeństwa sprawiedliwego o równy start do realizacji dążeń każdego obywatela bez różnic etnicznych, narodowych, światopoglądowych. Partia uważa siebie za kontynuatorkę idei socjalistycznego postępu społecznego.

Polski ruch socjalistyczny od swego zarania formował się pod znakiem solidarności z walką ludzi pracy wszystkich krajów o sprawiedliwość społeczną i pokój. Partia będzie dążyć do uzyskania jak najszerzych wpływów politycznych w państwie demokracji parlamentarnej. Partia opowiada się za sojuszem z wszystkimi siłami politycznymi, którym bliskie są dążenia do kształtowania stosunków społeczno-politycznych i gospodarczych w Polsce na zasadach sprawiedliwości społecznej, demokracji i obowiązujących norm moralnych.

Partia opowiada się za samorządnością terytorialną, pracowniczymi i wszystkimi formami organizacji społeczeństwa pozwalającymi na aktywne uczestnictwo w kształtowaniu życia społecznego oraz za powszechnym przestrzeganiem prawa i poszanowaniem godności i odpowiedzialności każdego obywatela. Stanowi to o sile państwa polskiego. Partia pragnie służyć narodowi polskiemu rozszerzając wpływy polityczne, dążyć będzie do rozwoju gospodarki narodowej, który jest warunkiem wzrostu materialnego i kulturalnego poziomu ludzi pracy. Partia jest za równoprawnością wszystkich sektorów gospodarczych.

Partia popiera nieskrępowany rozwój oświaty, wszelkich nurtów kultury i sztuki, ochronę zdrowia i ochronę środowiska. Uznaje za niezbędne pełne wykorzystanie osiągnięć nauki i techniki. Dąży do kształtowania świadomości młodego pokolenia w duchu umiłowania ojczyzny, pracy dla jej dobra, aktywności społecznej i takich cech, jak: odpowiedzialność, tolerancja, demokracja. Popiera wszelkie dążenia do zapewnienia młodzieży warunków nauki i pracy w Ojczyźnie, a także wszelkie inicjatywy młodzieży, które służą jej dorobku.

Partia uznając pełną autonomiczność związków zawodowych uważa się za ich sojusznika w walce o interesy ludzi pracy. Partia zwalczać będzie wszelkie formy wyzysku ekonomicznego społeczeństwa, niesprawiedliwość, popierać walkę ze złem społecznym.

Partia skupia w swych szeregach świadomych politycznie aktywnych społecznie ludzi pracy. Wstąpienie do partii oznacza dobrowolne przyjęcie większych obowiązków i odpowiedzialności, podporządkowanie się wymogom jej Statutu. Każdy członek partii zobowiązany jest do propagowania ideałów i programów partii w społeczeństwie, prezentowania i obrony jej idei i opartych na niej programów działań.

Członkowie partii zobowiązani są do umacniania humanistycznych zasad stosunków międzyludzkich, wzajemnej życzliwości, współdziałania i po-

mocy. Partia akceptuje i popiera wszelkie działania zapewniające pokojowy byt narodu. Działa na rzecz zapewnienia pokoju w Europie i na świecie, odprężenia i reedukacji zbrojeń. Opowiada się za zjednoczeniem europejskim, rozwojem międzynarodowej współpracy gospodarczej, międzynarodowymi działaniami na rzecz ochrony środowiska. Rozwija współpracę i solidaryzuje się z ruchami pokojowymi i ekologicznymi.

II. Zasady członkostwa partii.

1. Członkiem partii może być każdy, kto uznaje i przestrzega jej zasady ideowe i Statut, uczestniczy w tworzeniu programu i jego organizacji, opłaca składkę członkowską, akceptuje zasady demokracji wewnątrzpartyjnej.
2. Podstawowym obowiązkiem członka partii jest urzeczywistnianie ideałów i wartości socjalizmu, aktywne uczestniczenia w życiu politycznym kraju, rzetelna praca dla Ojczyzny, patriotyzm, solidarność ze wszystkimi siłami postępu społecznego i demokracji w świecie. Członka partii obowiązuje przestrzeganie zasad praworządności i moralności, uczciwość, skromność i obywatelska rzetelność.

Każdy członek partii ma obowiązek:

- a) brać czynny udział w życiu wewnętrznym swojej partii, reprezentować idee i programy partii we wszystkich miejscach i okolicznościach;
- b) przestrzegać zasad demokracji wewnątrzpartyjnej; zjednywać dla polityki partii poprzez aktywne uczestnictwo w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym;
- c) strzec szeregów partyjnych przed przenikaniem ludzi nieuczciwych i karierowiczów;
- d) zdobywać swoją działalnością i postawą zaufanie ludzi pracy;
- e) reagować zdecydowanie na postępowanie wyrządzające szkodę interesom ludzi pracy, zabierając głos w tych sprawach w dyskusjach politycznych;
- f) rzetelnie wykonywać powinności zawodowe.

3. Członek partii ma prawo:

- a) czynnie uczestniczyć w tworzeniu programu i wytyczaniu linii generalnej partii, poprzez formułowanie wniosków kierowanych do wszystkich gremiów partyjnych;
- b) do nieskrępowanej oceny i krytyki pracy lub postępowania każdego członka partii oraz organizacji i komitetów partyjnych;
- c) wybierać i być wybieranym do władz partyjnych i organów kontrolnych;
- d) do niczym nieograniczonego wyrażania własnych opinii w prasie partyjnej;
- e) do realizacji osobistych aspiracji jeżeli są zgodne z prawem i normami etyczno-moralnymi.

4. Zasady przyjmowania do partii.
 - a) do partii przyjmuje się w trybie indywidualnym osoby o poglądach zgodnych z ideałami socjalizmu i programem partii, zdecydowanych aktywnie uczestniczyć w tworzeniu i realizacji jej polityki;
 - b) do partii mogą wstępować osoby pełnoletnie;
 - c) wstępujący do partii składają pisemną deklarację o przyjęciu w poczet członków partii;
 - d) przyjęcie w poczet członków jest omawiane i decydowane na zebraniu organizacji podstawowej.
5. Legitymacje członkowskie wydają egzekutywy komitetów gminnych lub równego szczebla.
6. Członek partii ma prawo wybrać organizację partyjną podstawową do której pragnie należeć. Organizacja partyjna w uzasadnionych przypadkach ma prawo na wniosek zainteresowanego zwolnić go z wypełniania części organizacyjnych obowiązków członkowskich.
7. Członek partii, który chce wystąpić z jej szeregów, zwraca się do swojej organizacji partyjnej o skreślenie z listy.
8. Podstawowa organizacja partyjna powinna podjąć uchwałę o skreśleniu z partii członka, który nie realizuje zasad statutu.
9. Członkowie partii, którzy działają wbrew zasadom i statutowym jej normom pociągani są do odpowiedzialności partyjnej.
10. Wydalenie z partii następuje na mocy uchwały powziętej na zebraniu podstawowej organizacji partyjnej, do której dany członek partii należy. Każdy członek ma prawo odwołać się we wszystkich sprawach do^a.
11. W stosunku do członka władz i organów kontrolnych partii wszystkich stopni uchwałę o karze partyjnej mogą podejmować ich macierzyste organizacje podstawowe oraz właściwe komisje kontrolno-rewizyjne (sądy partyjne).
12. W uzasadnionych przypadkach P[odstawowa] O[rganizacja] P[artyjna], komisja kontrolno-rewizyjna podejmują decyzje o zwieszeniu w prawach i obowiązkach członka partii do chwili wydania orzeczenia w jego sprawie, lecz na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, a w szczególnych przypadkach 9 miesięcy.
13. Od uchwały w sprawie skreślenia i kary partyjnej członkowi partii przysługuje prawo odwołania się do komisji kontrolno-rewizyjnej wyższego szczebla, która powinna w ciągu miesiąca od zakończenia postępowania wyjaśniającego powziąć decyzję. Od decyzji KC i C[entralnej] K[omisji] K[ontrolno]-R[ewizyjnej] o wymierzeniu kary partyjnej członek może odwołać się do zjazdu partii.

^a Nieczytelny fragment tekstu.

14. Kara partyjna może ulec zatarciu na wniosek odpowiedniego gremium ją orzekającego, bądź indywidualnie zainteresowanego.
15. W przypadku wydalenia z partii ukarani mogą ubiegać się o ponowne przystąpienie do partii po upływie 3 lat.
16. W przypadku stwierdzenia, że nałożona kara była nieuzasadniona przywraca się ukaranego do pełnych praw.

III. Demokracja wewnątrzpartyjna.

Partia, jej członkowie, organizacje partyjne, komitety, komisja kontrolno-rewizyjna oraz inne organa wykonawcze kierują się w swej działalności zasadami demokracji. Przestrzeganie demokracji w praktyce funkcjonowania partii jest wszechogarniającą i podstawową zasadą:

- a) wszystkie władze partyjne wybierane są w sposób demokratyczny;
 - b) mniejszość podporządkowuje się uchwałom^b większości, każdy członek partii ma prawo do zachowania własnego poglądu, winien jednak respektować wolę większości;
 - c) uchwały zebrania POP podejmowane są większością głosów uczestników zebrania;
 - d) wszystkie organa wykonawcze komitetów ponoszą pełną odpowiedzialność przed organizacjami, które je wybrały; są prze nie rozliczane i oceniane; pełnią wobec nich funkcje służebną;
 - e) każda organizacja i komitet partyjny mogą się zwracać z uchwałami, wnioskami i odwoływaniami do konferencji sprawozdawczo-wyborczej wyższego szczebla lub do zjazdu partii;
 - f) komitet, ich organa wykonawcze i organizacje partyjne mają obowiązek ustosunkowania się do skierowanych do nich wniosków w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące;
 - g) wszystkie gremia partyjne są zobowiązane do przestrzegania zasad jawności i otwartości życia partyjnego.
17. Wszystkie gremia partyjne mają obowiązek informowania członków partii o realizacji uchwał partyjnych.
 18. Demokracja urzeczywistnia się w prawie każdego członka partii do niczym nieskrępowanej dyskusji i krytyki na forum partii, oceny własnej pracy i postawy, a także współtowarzyszy w tym władz partyjnych wszystkich szczebli.

IV. Zasady wyborcze.

19. Wszystkie władze partyjne, ich organa wykonawcze, komisje kontrolno-rewizyjne oraz delegatów na konferencje i zjazd wybiera się w głosowaniu tajnym.

^b W tekście pierwotnie: uchwałą. Błąd, poprawiono odręcznie.

20. Czynne i bierne prawo wyborcze mają wszyscy członkowie. Wyboru I sekretarzy wszystkich komitetów i organizacji partyjnych mają prawo wszyscy członkowie partii w powszechnym, tajnym głosowaniu. Zmiany na funkcji I sekretarzy w toku kadencji odbywają się w przypadku wyrażania wotum nieufności przez większość członków gremiów uchwałodawczych, bądź rezygnacji z funkcji.

21. Grupy partyjne, POP mogą formułować własne listy kandydatów. Możliwe jest zatem głosowanie na poszczególnych kandydatów, jak i listy kandydatów środowisk i organizacji oraz struktur partyjnych. Możliwe są dwie tury głosowania. Sprawy wyborów określa każdorazowo ordynacja wyborcza.

22. Corocznie w okresach między zjazdami, konferencjami sprawozdawczo-wyborczymi zwoływane są konferencje sprawozdawcze wszystkich gremiów uchwałodawczych, na których oceniana jest działalność członków komitetów partyjnych i organów wykonawczych i udzielane absolutorium w głosowaniu tajnym. Mandat delegata do wszystkich uchwałodawczych gremiów partyjnych jest ważny przez całą kadencję i wygasa z dniem wyboru nowego delegata. Utrata ważności mandatu delegata następuje z powodu:

- wycofania go przez wyborców
- nałożenia kary partyjnej;
- skreślenia bądź wydalenia z partii;
- rezygnacji z mandatu przez delegata.

23. Członek partii nie może pełnić równocześnie więcej niż dwu funkcji z wyboru w organach wykonawczych partii.

V. Partia w systemie demokracji parlamentarnej.

24. Partia działa w ramach praw obowiązujących w Państwie polskim.

25. Partia, jej ogniwa i członkowie pragną umacniać instytucje demokracji. Pozyskiwanie szerokich kręgów społeczeństwa do swego programu partii traktuje jako swój podstawowy obowiązek. Rozwijając demokrację kieruje się jednością praw i obowiązków obywatelskich.

26. Realizacji celów partii służy:

- a) działalność posłów – członków partii (związki władze partii – klub poselski wymagają szczegółowego uregulowania);
- b) działalność radnych – członków partii w terenowych organach przedstawicielskich wszystkich stopni;
- c) działalność zespołów członków partii w masowych organizacjach społecznych i samorządowych.

27. Senatorzy, posłowie i radni z ramienia partii tworzą kluby i zespoły.

28. Komitety współdziałające z działalnością klubu poselskiego, zespołami radnych i innych zespołów partyjnych włączają ich członków do swej pra-

cy, organizują ich szkolenie i zapewniają informację polityczną oraz dokonują oceny ich pracy.

29. Partia wspiera działania ruchu związkowego. Akcentuje jego autonomiczność.

30. Partyjne organa prasowe upowszechniają wiedzę o życiu wewnątrzpartyjnym, założeniach ideowych i programie partii. Prasą partyjną kierują Komitety partyjne; gremia uchwałodawcze oceniają jej działalność i skuteczność działania, formułują wytyczne, które organa prasowe muszą realizować. Władze uchwałodawcze powołują redaktorów naczelnych oraz rady redakcyjne jako organa doradcze.

Założenia przygotowali:

- tow. A[ndrzej] Nawrot¹

- tow. A[ndrzej] Baraniecki²

- tow. [Bernard] Perlak³

- tow. H[enryk] Matecki⁴

W oparciu o autorski projekt dr. Perlaka.

Poznań, dn. 12 X 1989 r.

Zespół Statutowy
Wojewódzkiej Komisji Zjazdowej
PZPR
w Poznaniu

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., oryginał?, mps.

¹ Andrzej Zbigniew Nawrot (ur. 1945) – działacz PZPR, w latach 1977-1980 wiceprzewodniczący ZW ZSMP w Poznaniu, od czerwca 1981 r. do lipca 1983 r. sekretarz KD PZPR Poznań-Stare Miasto, w latach 1983-1985 słuchacz ANS prze KC KPZR w Moskwie, od 1985 r. zastępca kierownika, a od 1988 r. kierownik Wydziału Społeczno-Prawnego KW PZPR w Poznaniu, sekretarz Zespołu ds. Statutu WKZ w Poznaniu.

² Andrzej Baraniecki (1934-2003) – dr nauk rolniczych, wykładowca akademicki, w latach 1984-1990 radny Miejskiej Rady Narodowej w Poznaniu, wiceprzewodniczący Rady Wojewódzkiej SdRP, od 1991 do 1993 r. poseł na sejm z ramienia SLD, w latach 1994-2002 radny Rady Miasta Poznania.

³ Bernard Perlak (ur. 1951) – historyk, dr socjologii, pracownik Instytutu Zachodniego, sekretarz POP PZPR w PAN w Poznaniu, lektor KW PZPR w Poznaniu.

⁴ Henryk Matecki (ur. 1949) – działacz PZPR, w latach 1975-1976 zastępca przewodniczącego ZW ZSMW, od 1979 do 1981 r. zastępca przewodniczącego ZW ZSMP, w latach 1982-1990 I sekretarz KMG PZPR w Pobiedziskach, przewodniczący Zespołu Statutowego WKZ.

Nr 2

1989 październik 13, Poznań – List Sekretarza WKZ PZPR w Poznaniu Leszka Różańskiego do Sekretarza CKZ PZPR w Warszawie Andrzeja Czyży w sprawie prac Wojewódzkiej Komisji Zjazdowej oraz charakteru nowej partii lewicowej

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Poznaniu
Kancelaria I Sekretarza

Poznań, 13 X 1989 r.

Sekretarz
Centralnej Komisji Zjazdowej PZPR
Towarzysz Andrzej Czyż¹

Uprzejmie informuję, że od września br. pracuje Wojewódzka Komisja Zjazdowa PZPR w Poznaniu. Odbyla ona trzy posiedzenia plenarne oraz liczne spotkania konsultacyjne i dyskusyjne. Wojewódzka Komisja Zjazdowa powołała pięć zespołów problemowych: programowy, ideologiczny, ds. polityki społecznej, statutowy, ds. struktur Partii. Harmonogram, jaki sobie narzuciliśmy koresponduje z cyklem rozmowy przedzjazdowej, określonym przez Komitet Centralny.

W dniu 12 października 1989 r. Wojewódzka Komisja Zjazdowa zapoznała się z materiałami stworzonymi przez poszczególne zespoły. Mają one charakter opinii, postulatów oraz wstępnych przemyśleń członków PZPR w województwie poznańskim.

W załączeniu przedstawiam dokumenty poszczególnych zespołów. W trakcie dyskusji pojawiły się rozbieżności natury zasadniczej co do charakteru przyszłej partii. Czy ma mieć ona charakter socjalistyczny, socjaldemokratyczny czy komunistyczny? Czy ma być to partia budująca swój program w oparciu o reguły walki parlamentarnej, czy w inny sposób? Z tego dylemat płynie następujący, a mianowicie: czy program partii ma być dostosowany do funkcjonowania w warunkach demokracji parlamentarnej, czy też nie.

Wystąpiła także kontrowersja co do zasad wyborów delegatów na Zjazd. Pierwsza propozycja – to wybory bezpośrednie na 1 listę, na której liczba kandydatów może przewyższać liczbę delegatów, druga – w jednym okręgu wyborczym będzie kilka list, zaś wyborca głosuje na określonej liście.

¹ Andrzej Czyż (ur. 1936) – działacz PZPR, w latach 1968-1977 sekretarz ds. rolnych, II sekretarz oraz sekretarz Egzekutywy KW PZPR w Krakowie, w latach 1977-1981 zastępca kierownika Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej KC PZPR, od 1981 r. zastępca kierownika, a w latach 1987-1990 kierownik Wydziału Ideologicznego KC PZPR.

Proporcjonalnie do uzyskanego poparcia wchodzi kandydaci z poszczególnych list.

Wojewódzka Komisja Zjazdowa w Poznaniu stosunkiem głosów 45:9 przyjęła pierwszą propozycję.

Sekretarz
Wojewódzkiej Komisji Zjazdowej
w Poznaniu^a
Leszek Różański²

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., kopia, mps.

Nr 3

1989 październik 20, Poznań – Uzupełnienia i nowe propozycje zapisów do projektu założeń statutowego modelu partii, fragmenty

Uzupełnienia i nowe propozycje zapisów do projektu założeń statutowego modelu partii wprowadzone na posiedzeniu podzespołu 20 X 1989 r. (fragmenty)

Rozdział I – Nazwa partii

Zgłoszono 7 propozycji nazwy partii:

1. Polska Socjalistyczna Partia Ludzi Pracujących
2. Socjalistyczna Partia Ludzi Pracy
3. Socjalistyczna Partia Lewicy Polskiej
4. Demokratyczna Partia Polskich Socjalistów
5. Polska Partia Socjalistyczna
6. Partia Polskich Socjalistów
7. Polska Partia Pracy

^a Poniżej odręczny, nieczytelny podpis.

² Leszek Różański (1958-2003) – działacz PZPR, prawnik, w latach 1982-1987 przewodniczący Rady Okręgowej ZSP, członek grupy założycielskiej SOW ZSP „Alma Press”, od 1984 do 1988 r. radny Miejskiej Rady Narodowej w Poznaniu, w latach 1988-1990 starszy instruktor KW PZPR w Poznaniu, sekretarz WKZ w Poznaniu.

Rozdział II – Cele partii

Po zdaniu pierwszym wprowadzić zapis:

Dąży do zbudowania państwa demokracji parlamentarnej, prawa i samorządności. Za naczelne wartości uznaje równość praw i wolność obywateli. Wprowadzając te wartości na stałe do praktyki politycznej, opowiadamy się za kontynuacją najlepszych, humanistycznych tradycji polskiej lewicy, za socjalizmem z człowiekiem i dla człowieka. Partia zrzesza w swych szeregach tych, którzy dążą do stworzenia demokratycznego społeczeństwa socjalistycznego.

[^a]

Rozdział IV – Główne zasady funkcjonowania partii

Wprowadzić nowy punkt 4, który powinien brzmieć:

Platformy programowe nie mogą się przekształcać w odrębne organizacje wewnątrz partii.

Wprowadzić dodatkowy zapis w punkcie 6:

Partia w swoim życiu wewnętrznym kieruje się świadomą dyscypliną organizacyjną. Członek partii ma obowiązek realizacji uchwał partii.

[^b]

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., kopia, mps.

^a Pominięto fragment tekstu.

^b Pominięto dalszą część tekstu.

Nr 4

1989 grudzień 11, Poznań – Wersja robocza programu polityki społecznej przygotowana przez Komisję Polityki Społecznej WKZ PZPR w Poznaniu

11 XII 1989 r.

**Program polityki społecznej.
Wersja robocza Komisji Polityki Społecznej Wojewódzkiego Zespołu
Zjazdowego PZPR w Poznaniu**

Partia, chcąc spełniać integracyjną rolę wobec polskiej lewicy, musi prezentować realny program polityczno-społeczny.

Jego celem nadrzędnym powinna być możliwość realizacji aspiracji ludzi żyjących z własnej pracy. Opierać się on musi o zasady sprawiedliwości społecznej, rozumiane jako równość szans startu do akceptowanych społecznie realizacji osobistych dążeń każdego obywatela. Sprawiedliwość społeczna, to równość wszystkich wobec prawa, wolność słowa i wyznania, równy dla wszystkich dostęp do oświaty i kultury, powszechna dostępność do ochrony zdrowia i zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego wszystkim obywatelom.

Praca – twórcza działalność ludzka – musi odzyskać należną rangę w naszym życiu społecznym. Stanowi ona warunek pomyślności materialnej jednostek i rozwoju kraju, pełni godną najwyższego szacunku funkcję kulturotwórczą, jest miarą wartości człowieka. Praca dobrze zorganizowana i bezpieczna, musi dawać podstawę godziwego wynagrodzenia i uznania bez względu na charakter zakładu, w którym jest wykonywana. Premiować trzeba wyłącznie jej efekty i społeczną przydatność, a nie zdolności i potencjalne możliwości pracownika.

Jesteśmy przeciwko niekontrolowanym społecznie przemianom ekonomicznym. Reprywatyzacja nie może w żadnym wypadku naruszać interesu społecznego i zasad sprawiedliwości społecznej. Opowiadamy się za sankcjami moralnymi i rozwiązaniami prawnymi, przeciwdziałającymi różnego rodzaju nieprawidłowością w tym zakresie. Niezależnie od kształtujących się stosunków własnościowych w kraju, celem nadrzędnym polityki partii lewicy musi być zawsze dobro i interes ludzi sprzedających własną pracę. Opowiadamy się za gospodarką rynkową, łączącą efektywność z odpowiedzialnością socjalną państwa. Popieramy takie przekształcenia własnościowe, które zachowają społeczną własność środków produkcji i wpływ społeczeństwa na politykę gospodarczą, nie negując potrzeby rozwoju własności prywatnej w społecznie przydatnym celu.

Partia traktuje rolnictwo jako równoprawny z innymi dział gospodarki narodowej, bez względu na formy własności gospodarstw. Wyrazem równego traktowania wszystkich sektorów gospodarki powinna być konsekwentna i sprawiedliwa polityka fiskalna państwa. Nie wolno składać ciężaru kryzysu na barki ludzi o najniższych dochodach. Hasło „każdy może się bogacić” trzeba uzupełnić natychmiast „ale nigdy kosztem innych”.

Polityka zatrudnienia nie może dyskryminować w żadnej formie jakiegokolwiek grupy pracowniczej lub pojedynczego pracownika. Nadmierne przerosty kadrowe trzeba korygować w sposób nie krzywdzący pracowników tak pod względem materialnym, jak ambicjonalnym.

Zdecydowanie zwalczać będziemy bezrobocie, szczególnie jako instrument systemu doboru kadr. Jest ono głęboko sprzeczne z zasadami sprawiedliwości społecznej i gwarancjami konstytucyjnymi.

Popieramy wszelkie legalne formy samorządności pracowniczej i spółdzielczej oraz działalności związkowej, widząc w nich i przez nie możliwość wpływu na system gospodarczy i politykę społeczną. Jedną z najważniejszych form wdrażania własnej polityki jest dla partii samorząd mieszkańców. Wpływ lewicy na samorządność terytorialną należy do głównych celów taktycznych i strategicznych partii.

Partia domaga się wypracowania sprawiedliwego systemu rentowo-emerytalnego, satysfakcjonującego weteranów pracy. Jesteśmy świadomi zasług tych ludzi dla kraju i ich prawa z tego wynikającego – godnej, spokojnej i możliwie dostatniej starości.

Żądamy stałego i obiektywnego monitorowania kosztów utrzymania i dochodów ludzi pracy oraz przeciwdziałania ubożeniu społeczeństwa. Wchodzi to w zakres obowiązków państwa wobec obywateli.

Niezależnie od sytuacji gospodarczej kraju, należy utrzymać zdobycze socjalne społeczeństwa.

W zakresie oświaty opowiadamy się za powszechnością nauczania. Biorąc pod uwagę wielką rolę oświaty i wychowania w tworzeniu nowoczesnego społeczeństwa, należy poprawić bazę i unowocześnić program nauczania, dostosowując go do indywidualnych możliwości uczniów. Powszechna, stojąca na wysokim poziomie oświata powinna stworzyć zasoby intelektualne społeczeństwa przyszłości. Równie ważna jest sprawa wykorzystania tych zasobów, możliwość rozwoju młodej kadry, ściślejsze powiązanie zdolnych, młodych ludzi z życiem społeczno-gospodarczym kraju. Trzeba zahamować odpływ fachowców za granicę, gwarantując im możliwości nobilitacji zawodowej i społecznej w kraju.

Domagamy się szerokiego zakresu działalności twórczej: pielęgnowania tradycji kultury polskiej, wzbogacania jej patriotycznego, postępowego i artystycznego dziedzictwa, przy całkowitym otwarciu w stosunku do dorobku ogólnowswiatowego bez jakichkolwiek preferencji i zahamowań.

Za misję kultury narodowej uważamy wywieranie wpływu na stosunki społeczne, wzbogacanie ich o nowe wartości, sprawianie, by życie społeczeństwa i jednostki stawało się bogatsze i piękniejsze. Dostęp do dóbr kultury musi być pełny i powszechny.

W dziedzinie ochrony zdrowia stoimy na stanowisku pełnej dostępności świadczeń zdrowotnych dla każdego obywatela. Formy dostępności mogą i powinny ulec zmianie, ale powszechności opieki zdrowotnej jest nienaruszalna.

Szczególną troską służby zdrowia powinny być zagrożenia zawodowe, choroby o znaczeniu epidemiologicznym oraz opieka nad matką i dzieckiem. Do rozwiązania jest zagrożenie nadumieralności mężczyzn w wieku produkcyjnym.

Zdecydowanie więcej skutecznej uwagi należy poświęcić problematyce społecznych chorób z uzależnienia – alkoholizmowi i narkomanii, wykorzystując wszelkie możliwości ich ograniczania.

Trzeba wyraźnie podnieść problem uspołecznienia ochrony zdrowia, rozumiany jako wzrost świadomości zdrowotnej społeczeństwa i współodpowiedzialność za zdrowie jednostki i kondycję zdrowotną narodu.

Zdecydowanie więcej zaangażowania wymagamy od opieki społecznej. Żądamy poprawy jej organizacji i sprawności działania.

Wobec szybkiego ubożenia niektórych grup społecznych, szczególnie osób niezdolnych do pracy, pomoc społeczna musi czynnie przeciwdziałać nędzy, znajdując na to środki w budżecie państwa i w funduszach społecznych.

Partia zajmuje zdecydowane stanowisko w kwestii ochrony środowiska naturalnego. Niezależnie od formy własności, zasoby naturalne środowiska traktować należy jako majątek narodowy, a wszelkie przejawy ich degradacji – ścigać prawnie, jako zamach na własność narodu.

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., oryginał?, mps.

Nr 5

[brak daty], Poznań – Opinie i postulaty dotyczące projektu założeń deklaracji ideowo-programowej nowej partii lewicowej zgłaszane podczas obrad Zespołu Programowego WKZ oraz Akademickiego Forum Zjazdowego

**Zgłaszane opinie i postulaty nt. projektu założeń deklaracji
ideowo-programowej**

Wstępne dyskusje w Zespole Programowym Wojewódzkiej Komisji Zjazdowej oraz przebieg obrad Akademickiego Forum Zjazdowego sugerują, aby projekt deklaracji zawierały następujące grupy problemów:

1. Określenia bazy społecznej reprezentowanej przez partię oraz kryteria kształtowania własnej bazy członkowskiej;
2. Ustosunkowanie się do tradycji ideowo-programowej;
3. Zdeklarowanie systemu wartości i opowiedzenie się za wyborem zasad uczestnictwa w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym;
4. Charakterystykę najważniejszych celów politycznych i społeczno-gospodarczych;
5. Opowiedzenie się w sprawach międzynarodowych.

Niezależnie od dyskusji nad strukturą deklaracji ideowo-programowej prezentowane są również postulaty zakresu szczegółowego ewentualnych tez lub sam projekt tez.

Ad. 1

W dyskusji podkreśla się konieczność rozstrzygnięcia:

- jak ma się wyrażać reprezentacja interesów klasy robotniczej, reprezentacja interesów klasy chłopskiej, reprezentacja interesów inteligencji;
- jak partia będzie rozumiała sojusz między ww. klasami i warstwami.

Zgłaszane są opinie, aby partia reprezentowała wszystkich Polaków. Wstępne projekty całościowych ujęć problem ten ujmują w następujący sposób:

- a) projekt A[kademii] M[edycznej]/A[kademii] R[olniczej] (Anna Górna¹ –

¹ Anna Górna-Kubacka (ur. 1945) – dr nauk politycznych (WSNS w Warszawie), wykładowca akademicki, w latach 1974-1975 kierownik DOPP KD PZPR Poznań-Stare Miasto, w latach 1978-1981 inspektor i starszy inspektor Wydziału Organizacyjnego KW PZPR w Poznaniu, następnie sekretarz KD PZPR Poznań-Stare Miasto, od 1981 do 1982 r. inspektor Wydziału Społecznego KW PZPR, w latach 1998-2001 zasiadała w sejmiku wielkopolskim, poseł na sejm z ramienia SLD w latach 2001-2005.

Aleksander Rydzewski²): „Partia gromadzi tych obywateli, którzy uznając najszerzej pojęte zasady socjalizmu, w swej działalności dla dobra wszystkich mieszkańców kraju...”.

- b) z „Ruchu 8 lipca” (Bernard Perlak): „Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej pragnie przewodzić pracobiorcom, walczyć o ich interesy...”
- c) projekt A[kademii] E[konomicznej] (E[dmund] Ignasiak³): „Partia skupia w swych szeregach członków, którzy deklaratywnie i czynnie uznają główne zasady socjalizmu oraz działają na rzecz postępu społecznego i gospodarczego”.

Ad. 2

Projekty stosunku do tradycji i źródeł ideowych wyrażają się m.in. w następujący sposób:

- a) AM/AR – „Sięgając do tradycji ruchu socjalistycznego partia uznaje za swoje dziedzictwo wszystkie lewicowe, postępowe i niepodległościowe działania robotników, chłopów, inteligencji, mieszczan, ziemiaństwa i duchowieństwa. Jednocześnie partia odcina się od wszelkich totalitarnych, obskurantkich, stalinowskich i lewackich wypaczeń, jakie popełniono pod hasłami socjalizmu, a także od zasady dyktatury proletariatu”.
- b) z „Ruchu 8 lipca” – „Cele SRP wynikają z krytycznego przewartościowania dorobku poprzednich partii lewicowych [...]. SRP uwzględniając doświadczenia partii socjalistycznych i komunistycznych, a krytycznie oceniając doświadczenia partii marksistowsko-leninowskich dąży do kształtowania swej polityki w sposób sprzyjający umocnieniu zaufania do niej społeczeństwa”.
- c) AE – „W tożsamości swej partia nawiązuje do postępowych tradycji polskiego i międzynarodowego ruchu socjalistycznego. Równocześnie partia wyraźnie odcina się od wszystkich deformacji, które miały miejsce w systemie sprawowania władzy w Polsce, szczególnie zaś deformacji totalitarnych jak np. stalinizmu jako formy ukształtowanej historycznie po III Międzynarodówce”.

Ad. 3

Proponowane zespoły wartości:

- a) projekt UAM (Antoni Szczuciński): „...uznająca za cel przemian społecznych socjalistyczne zorganizowanie społeczeństwa [...], uznająca plura-

² Aleksander Rydzewski (1930-1995) – adiunkt w Zakładzie Biologii i Parazytologii Lekarskiej Akademii Medycznej w Poznaniu, wiceprzewodniczący Komisji Kontroli Partyjnej, a następnie Komisji Kontrolno-Rewizyjnej KU PZPR na AM w Poznaniu.

³ Edmund Ignasiak (1940-2003) – prof. dr hab., ekonomista, twórca i kierownik katedry Badań Operacyjnych Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, założyciel i pierwszy rektor Wyższej Szkoły Zarządzania w Słupsku.

lizm światopoglądowy i ideowy, ale preferująca wartości: humanizm, patriotyzm, solidarność społeczną, naukę jako podstawowe źródła wiedzy, akceptująca marksizm jako teorię rozwoju społecznego, odrzucająca totalitaryzm w rozmaitych postaciach, w tym stalinizm, nacjonalizm”.

- b) z projektu AR/ AM – „Sprawiedliwość społeczną partia rozumie jako zapewnienie przez społeczeństwo najlepszych warunków rozwoju jednostce ludzkiej i jej równości wobec prawa oraz wolności, a zwłaszcza wolności osobistej. O ocenie jednostki winna decydować jedynie społeczna wartość jej pracy, a nie jej wierzenia, poglądy, wykształcenie, pochodzenie lub przynależność organizacyjna”.
- c) z „Ruchu 8 lipca” – „Inspirację ideowych motywów swego działania czerpie partia z dążeń lewicy do budowy społeczeństwa sprawiedliwego”.

Poza zakresem postulatów ujętych w projektach grupowych także indywidualne głosy często podkreślają konieczność opowiedzenia się jaki stosunek ideologiczny partia będzie miała do teorii marksizmu-leninizmu.

W tym miejsce postuluje się, aby wykorzystywać marksizm, ale w aspekcie zastosowania jego metodologii nauk.

Ad. 4

I. Najważniejsze cele polityczne:

- a) z projektu AR/ AM – „Państwo winno być jedynie formą samorządzenia się społeczeństwa, a nie aparatem ucisku jednej grupy obywateli nad inną lub szafarzem wszelkich dóbr, a jego interwencjonizm winien być ograniczony do łagodzenia sprzeczności społecznych (np. zmniejszanie bezrobocia). Państwo demokracji parlamentarnej musi dać możliwość wpływu wszystkim obywateli na jego funkcjonowanie na wszystkich szczeblach władzy, poczynając od samorządu terytorialnego, poprzez kontrolę administracji państwowej i gospodarczej. [...] Partia deklaruje współpracę ze wszystkimi demokratycznymi ugrupowaniami obywateli, niezależnie od ich innych celów religijnych, społecznych i narodowościowych, jednocześnie nie stawiając swoim członkom żadnych ograniczeń rasowych, narodowościowych i religijnych, pozostawiając to ich sumieniu”.
- b) z projektu UAM – „Partia demokratyczna poprzez swoje wewnętrzne zasady, walcząc środkami politycznymi, a więc zyskując społeczne poparcie, zorganizowana na zasadach:
 - demokratyzmu w wyborach władz,
 - konsensusu w wewnątrzpartyjnych ustaleniach,
 - dyscypliny w zewnętrznych działaniach partii”.
- c) z projektu AR – „W sferze działalności politycznej partia funkcjonuje w systemie demokracji parlamentarnej odrzucając zasadę dyktatury proletariatu. [...] Mając na uwadze podstawowe cele strategiczne partia bę-

dzie współpracować ze wszystkimi partiami i organizacjami, dla których cele te są zbieżne”.

- d) z „Ruchu 8 lipca” – „SRP dążyć będzie do uzyskania jak najszerszych wpływów politycznych w państwie demokracji parlamentarnej. SRP opowiada się za sojuszem z wszystkimi siłami politycznymi, którym bliskie są dążenia do kształtowania stosunków społeczno-politycznych i gospodarczych w Polsce na zasadach sprawiedliwości społecznej, demokracji i obowiązujących norm moralnych. SRP przywiązuje szczególną wagę do rozwoju parlamentaryzmu i samorządności lokalnej oraz do powszechnego przestrzegania prawa i poszanowania godności każdego obywatela. Stanowi to o sile państwa polskiego [...]. Partia uznając pełną organizacyjną suwerenność i niezależność polityczną związków zawodowych uważa się za ich sojusznika w walce o interesy ludzi pracy”.

II. Najważniejsze cele społeczno-gospodarcze:

- a) z projektu AR/AM – „Celem działania członków partii jest dążenie do zapewnienia wszystkim mieszkańcom kraju, niezależnie od ich narodowości najbardziej wszechstronnych możliwości rozwoju i bytowania. Dlatego partia deklaruje wierność zasadzie «od każdego w miarę możliwości, każdemu wg pracy», uważając, że jedynie praca, talent i zdolności są podstawą oceny człowieka. [...] Partia będzie dążyć do zapewnienia wszystkim członkom społeczeństwa godziwych warunków bytowania, jednakże w zależności od wyników ich pracy. Partia uznaje za słuszne zapewnienie emerytom tego poziomu bytu, jaki zapewnili oni sobie wynikami swojej pracy. Natomiast ludzie niepełnosprawni i inwalidzi muszą mieć zapewnione prawo do godziwych warunków egzystencji na koszt społeczeństwa. Wszyscy mieszkańcy kraju muszą mieć poczucie bezpieczeństwa socjalnego, ale sami muszą tworzyć jego materialne podstawy. [...] Uspołecznienie państwa w sferze ekonomiczno-gospodarczej winno polegać na uspołecznieniu własności przez przekazanie części akcji przedsiębiorstw władzom komunalnym, samorządom pracowniczym i stowarzyszeniom, zaś uwłaszczenie obywateli powinno nastąpić przez kapitalizowanie części płacy w postaci akcji lub obligacji. Warunek osiągnięcia celów społeczno-gospodarczych partia widzi w rozwoju wszystkich form aktywności gospodarczej, tj. prywatnej, spółdzielczej i państwowej, uważając za słuszne mobilizowanie członków społeczeństwa do wspólnych działań społecznych, nie preferując przy tym ani nadmiernej repriywatyzacji, ani upaństwowienia”.
- b) z projektu AE – „Wychodząc naprzeciw aspiracjom społecznym, partia przez swoją działalność dążyć będzie do poprawienia warunków bytu obywateli w zależności od ich wkładu w społeczną wartość pracy a zarazem dążyć będzie do wzmocnienia osłony egzystencjalnej emerytów,

rencistów, niepełnosprawnych i młodzieży. Ponadto dążyć będzie do poprawiania warunków dostępu do dóbr kultury, ochrony zdrowia i ochrony środowiska, kształtowania humanistycznych stosunków międzyludzkich. Dla realizacji tych celów partia działać będzie na rzecz takich przekształceń własnościowych, które dają szansę wzrostu efektywności gospodarowania. Jednak przeciwstawiać się będzie wysprzedaży majątku narodowego bez wyceny. Partia opowiada się za efektywną gospodarką rynkową. Dążyć będzie do kształtowania nowoczesnych form organizacji i warunków pracy. Pragnie przeciwdziałać wszelkim zjawiskom kryzysowym, szczególnie zaś inflacji. Przeciwdziała wszelkim formom marnotrawstwa zasobów, czasu, kwalifikacji kadr i energii ludzkiej”.

- c) z projektu „Ruchu 8 lipca” – „SRP pragnąc służyć narodowi polskiemu rozszerzając wpływy polityczne dążyć będzie do rozwoju gospodarki narodowej, który jest warunkiem wzrostu materialnego i poziomu kulturalnego ludzi pracy. SRP jest za równoprawnością wszystkich sektorów gospodarczych, dążyć jednak będzie do stanowienia jak najszerzej społecznej kontroli nad środkami produkcji, dystrybucji dóbr i podziałem dochodu narodowego. SRP popiera nieskrępowany rozwój oświaty, wszelkich nurtów kultury i sztuki, a przede wszystkim ochronę zdrowia i ochronę środowiska, Uznaje za niezbędne pełne wykorzystanie osiągnięć nauki i techniki. Wspiera wszelkie dążenia do jak najlepszego wykorzystania wiedzy, uzdolnień i doświadczeń polskiej inteligencji. Dąży do kształtowania świadomości młodego pokolenia w duchu umiłowania ojczyzny, pracy dla jej dobra, aktywności społecznej i takich cech jak: odpowiedzialność, tolerancja, demokracja. Popiera wszelkie dążenia do zapewnienia młodzieży warunków nauki i pracy w Ojczyźnie, a także popiera wszelkiej inicjatywy młodzieży, które służą jej dobru”.

Ad. 5

Propozycje stanowisk wobec kwestii międzynarodowych:

- a) z projektu AR/AM – „W stosunkach z innymi krajami partia będzie solidaryzować się i współpracować ze wszystkimi ruchami na rzecz pokoju, postępu oraz ochrony zdrowia i środowiska bez żadnych ograniczeń rasowych, narodowościowych czy wyznaniowych”.
- b) z projektu „Ruchu 8 lipca” – „SRP akceptuje i popiera wszelkie działanie zapewniające pokojowy byt narodu. Działa na rzecz zapewnienia pokoju w Europie i na świecie, odprężenia i redukcji zbrojeń. Opowiada się za jednoczeniem Europy, rozwojem międzynarodowej współpracy gospodarczej, międzynarodowymi działaniami na rzecz ochrony środowiska. Rozwija współpracę i solidaryzuje się z ruchami pokojowymi i ekologicznymi”.

Propozycje nazw nowej partii:

- Socjalistyczna Partia Pracy (A. Szczuciński)
- PolskaPartiaSocjalistyczna–Lewica, lub: PolskaPartiaSocjaldemokratyczna, lub: Partia Polskiej Lewicy (A. Górna, A. Rydzewski)
- Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej (B. Perlak)

Zebrał materiały i opracował: Dariusz Czarnecki⁴.

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., oryginał?, mps.

Nr 6

1989 październik 16, Poznań – Opinia Komisji Zjazdowej PZPR przy WUSW w Poznaniu w sprawie zmian w partii

Poznań, 16 X 1989 r.^a

Opinia Komisji Zjazdowej PZPR przy WUSW w Poznaniu w sprawie zmian w Partii w kwestiach programowych, statutowych, ideologicznych, polityki społecznej i struktury^b

Na podstawie przeprowadzonej w organizacjach konsultacji, sondażu i zgromadzonych propozycji w sprawie przyszłego modelu działania partii członkowie PZPR uznają co następuje:

W kwestii programu partii

- winien on charakteryzować się czytelnością i przystępnością dla każdego i być pozbawiony zbyt szczegółowych zapisów;

⁴ Dariusz Czarnecki (ur. 1943) – działacz PZPR, w latach 1972-1973 kierownik DOPP KD PZPR Poznań-Stare Miasto, doktorant WSNS w Warszawie, w latach 1976-1977 inspektor Wydziału Organizacyjnego KW PZPR w Poznaniu, od 1977 do 1981 r. sekretarz KU PZPR UAM, w latach 1981-1985 kierownik sekcji Wydziału Informacji i Propagandy KW PZPR, w latach 1985-1990 kierownik Wojewódzkiego Ośrodka Kształcenia Ideologicznego, w 1986 r. uczestnik kursu w WPSz w Kijowie, wykładowca WUML, SAR i MSP, sekretarz Zespołu ds. Programu WKZ w Poznaniu.

^a Powyżej po lewej pieczęć nagłówkowa Komitetu Zakładowego PZPR w WUSW w Poznaniu.

^b Powyżej odręczna adnotacja: wpłynęło 23 X, ksero 1 sekretarz zespołu 23 X oraz odręczny, nieczytelny podpis.

- zrezygnować z zapisu o wiodącej roli klasy robotniczej, na rzecz reprezentowania interesów ludzi pracy;
- program odideologizowany, ukierunkowany na człowieka, jego prawa i egzystencję;
- winien zawierać w miarę czytelną wizję dokąd zmierzamy;
- niezbędne jest szczególne akcentowanie kwestii wolnych wyborów do Sejmu i rad narodowych, zasad parlamentaryzmu, samorządności, zniesienia ograniczeń cenzury, wolności słowa, zrzeszania się, tolerancji – jednym słowem kształtowania społeczeństwa obywatelskiego;
- ustalenia katalogu wartości, których partia będzie broniła (własność środków produkcji, stosunek do bezrobocia, sprawiedliwość społeczna, opieka socjalna, polska racja stanu).

W kwestii statutu i struktury partii

Statut nie powinien być dokumentem, który nawet w najdrobniejszych sprawach określał by zachowanie członków. Winien jedynie określać generalne zasady i pozwalać na samodzielność i inicjatywę.

W szczegółowych rozwiązaniach dotyczy to:

- odejścia od zasady produkcyjno-terytorialnej na rzecz terytorialnej, z możliwością tworzenia komórek w miejscu pracy;
- zrezygnowanie z centralizmu demokratycznego na rzecz demokracji;
- tworzenia instancji wyższych w wielkościach i obszarach działania w zależności od autentycznych potrzeb na danym terenie;
- uelastyczyć tworzenie instancji terenowych w zależności od ilości członków;
- aprobata dla tworzenia i działania struktur opartych o zasady inne niż terytorialne i produkcyjne (kluby, porozumienia w celu rozwiązania jakiegoś problemu, doraźnie itp.);
- odformalizowanie członkostwa i zniesienie instancji kandydata oraz rekomendacji;
- wprowadzić instytucję członka wspierającego;
- ujednolicenia wysokości składek bez względu na zarobki, przy wprowadzeniu określonego minimum np. dla grup preferencyjnych (np. emeryci i studenci);
- powiązania ilości aktywu etatowego z ilością członków i możliwościami finansowymi rejonu działania;
- oparcia podstawowego finansowania partii na czytelnej i jawnej działalności gospodarczej;
- wybory do władz i na Zjazd przeprowadzone muszą być w sposób bezpośredni przez wszystkich członków przy utrzymaniu zasady proporcjonalności;
- skrócenie kadencji władz wykonawczych;

- zmiana roli zebrania partyjnego – większa samodzielność w sprawie ich organizowania i tematu

W kwestii ideologii

- odrzucenia wiodącej roli klasy robotniczej i partii w państwie;
- zrezygnowanie z teorii rewolucji w zdobywaniu i sprawowaniu władzy oraz rozwoju społecznym (rezygnacja z koncepcji dyktatury proletariatu)
- traktowanie spraw światopoglądu jako rzeczy neutralnej dla członkostwa;
- stosunek do innych ugrupowań politycznych winien być kształtowany poprzez respektowanie przez nie zasad humanizmu i praw człowieka;
- należy jednoznacznie ustosunkować się do okresu stalinowskiego;
- równouprawnienie dla kierunków poszukiwań i rozwoju myśli socjalistycznej.

W kwestii polityki społecznej

- naczelnym celem – wszechstronny rozwój człowieka jako jednostki;
- Partia winna wspierać wszelkie działania, które zmierzać będą do: podniesienia stopy życiowej, walki z przejawami wyzysku, humanizacji warunków pracy i egzystencji, ograniczania sfer ubóstwa, zabezpieczenia możliwości przekwalifikowania się w warunkach przeobrażeń gospodarczych;
- dbać o jak „najszerszy” dostęp do dóbr kultury;
- propagować kwestię równych szans w dostępie do oświaty i nauki;
- wspierać wszelkie inicjatywy zmierzające do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych społeczeństwa, w tym również warstw najuboższych;
- inspirować do działań gwarantujących godną egzystencję ludziom poszkodowanym przez los (miejsca pracy, płace itp.).

^dZakładowa Komisja Zjazdowa
PZPR w WUSW w Poznaniu^d

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., oryginał, mps.

^{c-c} Fragment wpisano odręcznie.

^{d-d} Fragment wpisano odręcznie.

Nr 7

1989 październik 19, Poznań – *Opinia Dzielnicowego Zespołu Zjazdowego Poznań-Grunwald w sprawie statutu nowej partii lewicowej*

Poznań, 19 X 1989 r.^a

Opinia Dzielnicowego Zespołu Zjazdowego Poznań-Grunwald

Po zapoznaniu się z przedstawioną przez Wasz Zespół propozycją nowego statutu Komisja statutowa Dzielnicowego Zespołu Zjazdowego Poznań-Grunwald stwierdza, że proponowana wersja jest zbyt obszerna i niespójna. Zbyttnia szczegółowość skłania do biurokracji, do zarządzania, a nie działania. Język propozycji jest typowym językiem lat pięćdziesiątych, a styl i forma są nie do przyjęcia. Za dużo jest poleceń i zakazów, które wcale nie muszą znajdować się w statucie, a powinny być w deklaracji programowej, regulaminie wyborów, czy innych materiałach partii.

W załączeniu jako alternatywny przesyłamy do wykorzystania nasz projekt przysłego statusu¹.

Komisja Statutowa
Dzielnicowego Zespołu Zjazdowego
Poznań-Grunwald
Bogusław Grodzki^{2c}

^a Powyżej po lewej pieczęć nagłówkowa Komitetu Dzielnicowego PZPR Poznań-Grunwald.

¹ Do prezentowanej opinii dołączono projekt przekształcenia XI Zjazdu PZPR w Socjalistyczny Kongres Lewicy Polskiej, a samej partii w Socjalistyczny Kongres Polski. Stwierdzono w nim, że „XI Zjazd PZPR dokonuje podsumowania 41-letniej działalności partii rozpoczętej Kongresem Zjednoczeniowym PPR i PPS, dlatego najbardziej naturalnym wydaje się spontaniczne przekształcenie Zjazdu w Socjalistyczny Kongres Lewicy Polskiej. Kongres, dla którego socjalizm jest żywy, aktualny i dlatego też proponujemy, aby przyszła partia wzięła od niego swą nazwę, skracając tylko jej brzmienie do Socjalistycznego Kongresu Polski. Dodatkowym argumentem przemawiającym za takim rozwiązaniem jest fakt, iż »partia« nie jest niezbędna do organizowania ruchu lewicowego. [Nierozdzielne] sformułowanie »kongres« w przyszłości może być wspólną nazwą dla wszystkich formacji lewicowych”.

^b Poniżej odręczny, nieczytelny podpis.

² Bogusław Grodzki (1932-2007) – działacz PZPR, w latach 1972-1973 przewodniczący Prezydium DRN Poznań-Grunwald, dyrektor Regionalnego Biura Sprzedaży Centralnego Związku Spółdzielczości Rękodzieła Ludowego i Historycznego „Cepelia” w Poznaniu.

^c Poniżej odręczna adnotacja: wpłynęło 1989-10-20, przekazałem 20 X tow. Mateckiemu.

Nr 8

1989 październik 27, Poznań – Stanowisko członków Komitetu Dzielnicowego PZPR Poznań-Stare Miasto w sprawie zmian w partii

Stanowisko członków KD PZPR Poznań-Stare Miasto^a

Komitet Dzielnicowy Poznań-Stare Miasto podtrzymuje swoje oceny, opinie i propozycje zawarte w stanowisku z 7 lipca br. Były one adekwatne do sytuacji powyborczej i zgodne z nastrojami panującymi w staromiejskiej organizacji partyjnej.

Przemiany w partii przed XI Zjazdem, obecna sytuacja społeczno-polityczna i gospodarcza kraju wymagają konkretyzacji poszczególnych propozycji programowych i strukturalnych.

Szczególne znaczenie miał sondaż członków partii, który unaoczniał szybką potrzebę przekształcenia PZPR w nową partię, z nowym programem, statutem i nazwą.

Doceniając dążenia członków partii do jej pełnego zdemokratyzowania opowiadamy się za jedną partią – wielośrodowiskową – o obliczu lewicowym, w której miejsce znajdzie większość orientacji ideologiczno-programowych polskiej lewicy. Chcemy być sukcesorem historycznym wszystkich postępowych nurtów myślowych i programowych partii lewicowych, odrzucającym wszelkie odłamy ortodoksyjne – ze stalinizmem i neostalinizmem włącznie. Wielośrodowiskowość partii polegać powinna na skupianiu w swych szeregach ludzi pracy własnej (pracobiorców) oraz na działalności na rzecz szeroko rozumianych ludzi pracy.

Jedna nowa partia powinna być również sukcesorem bazy materialnej PZPR.

Potrzebą chwili jest unowocześnienie struktur partyjnych w taki sposób, aby ułatwiły one otwartość na społeczeństwo i odzyskiwanie zaufania i poparcia społecznego.

Tak więc podstawę partii stanowić powinny komórki partyjne zorganizowane na zasadzie zawodowej, terytorialnej i środowiskowej. Natomiast w placówkach własnych terytorialnych komitetów partyjnych zagwarantowane będzie miejsce dla ruchów i inicjatyw obywatelskich wyraźnie sympatyzujących z partią – dla wszystkich sympatyków partii.

Celem integracji środowisk i stwarzania płaszczyzn wymiany różnorodnych poglądów funkcjonować mogą terytorialne komitety partyjne skupiające wysokokwalifikowaną kadrę zawodową oraz aktyw. Głównym motywem

^a Powyżej po lewej odrębna adnotacja Wojewódzki Zespół Zjazdowy w Poznaniu oraz odrębny, nieczytelny podpis.

pracy partyjnej winna być działalność parlamentarna i samorządowa poprzedzona umiejętną walką o elektorat.

Partia musi wspierać zapoczątkowane przez siebie reformy gospodarcze, cały proces urynkowania gospodarki, przeciwstawiając się zdecydowanie nowemu dogmatowi radykalnej prywatyzacji wszystkich jej obszarów. Jesteśmy za równouprawnieniem wszystkich sektorów i podmiotów gospodarczych, których celem nadrzędnym będzie oprócz rozsądnego powiększania zysków – poprawa warunków życia polskiego społeczeństwa. Czynnikiem decydującym musi być rzetelny stosunek do pracy i fachowość.

Kwestią kluczową dla polskiej racji stanu jest pokój i pokojowa współpraca, zwłaszcza w Europie przy partnerskich stosunkach z bliskimi sąsiadami i w poszanowaniu wszelkich odrębności. Taką widzimy też możliwość współdziałania z wszystkimi reformatorskimi ruchami i partiami lewicowymi innych krajów.

Jesteśmy zwolennikami tolerancji na wszystkich płaszczyznach życia międzynarodowego i wewnętrznego.

27 X 1989 r.

Komitet Dzielnicowy PZPR
Poznań-Stare Miasto

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., oryginał?, mps.

Nr 9

[brak daty i miejsca] – Projekt deklaracji ideowo-programowej Polskiej Partii Socjalizmu Demokratycznego

Projekt Deklaracji ideowo-programowej Polskiej Partii Socjalizmu Demokratycznego

Motto:

„Demokratycznie rządzić,
efektywnie pracować
i sprawiedliwe dzielić”

Polska Partia Socjalizmu Demokratycznego jest spadkobiercą i kontynuatorką całej postępowej tradycji polskiej lewicy. Nawiązuje do wszystkiego, co w szeroko rozumianym ruchu socjalistycznym stanowi trwały sukces ludzi pracy, co zmierza do zhumanizowanych stosunków społecznych, gwa-

rantuje godne życie jednostce co jest niekwestionowanym dorobkiem kultury ogólnoludzkiej.

Historyczna inspiracja nie może stać na przeszkodzie kształtowanych przez partię stosunków społeczno-politycznych, właściwych przełomowi XX i XXI wieku. Pragniemy być otwarci na wszystko, co na współczesnym etapie rozwoju cywilizacji służy efektom ekonomicznym, postępowi społecznemu, sprawiedliwości, pokojowi, wolności i wszechstronnemu rozwojowi człowieka.

Opowiadamy się za kształtowaniem dobrosąsiedzkich stosunków ze wszystkimi sąsiadami Polski, za wszechstronną współpracą międzynarodową i działaniami na rzecz budowy wspólnego domu europejskiego. Współdziałać pragniemy z różnymi ruchami, partiami i ugrupowaniami społeczno-politycznymi, w tym przede wszystkim z nurtami o charakterze lewicowym,

PPSD jest partią o charakterze socjalistycznym i narodowym, skupiająca wszystkich ludzi pracy. Awangardę partii stanowi inteligencja i wysoko wykwalifikowana klasa robotnicza.

Deklarujemy gotowość współdziałania ze wszystkimi ugrupowaniami społeczno-politycznymi i religijnymi działającymi w Polsce na rzecz pomyślnego rozwoju naszej Ojczyzny. Opowiadamy się za systemem politycznym opartym na:

- pełnej suwerenności i niepodległości Państwa;
- demokracji parlamentarnej;
- trójpodziale władzy;
- pluralizmie ideowym i społeczno-politycznym;
- terenowej strukturze samorządowej (społeczeństwo obywatelskie);
- praworządności i legalizmie.

Pragniemy kształtować państwo praworządne, realizujące aktywną politykę społeczno-gospodarczą, lecz nie zastępującą inicjatyw jednostek i grup społecznych, szczególnie w sferze działalności gospodarczej.

Opowiadamy się za gospodarką rynkową i istnieniem w różnych proporcjach czterech form własności: państwowej, grupowej, mieszanej i prywatnej. Inspirować będziemy rozwiązania dynamizujące efekty ekonomiczne, a równocześnie służące celom ogólnospołecznym w myśl zasady: „Nieważne kto posiada – ważne jak jest dzielony efekt tego posiadania”.

Partia nasza działać będzie na rzecz sprawiedliwego podziału dóbr i innych wartości. Szczególnie zabiegać będziemy o wyrównanie startu młodego pokolenia oraz o socjalną ochronę tych, którzy z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zapewnić sobie właściwej egzystencji. Przeciwni jesteśmy skrajnie egalitarystycznym tendencjom, prowadzącym zawsze do obniżenia dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego.

Jesteśmy za świeckim charakterem Państwa, rozdziałem Kościoła od Państwa i szeroką tolerancją światopoglądową. Światopogląd członka partii jest jego sprawą osobistą.

Propozycje nazwy partii:

- Polska Partia Demokratycznej Lewicy
- Polska Partia Socjalizmu Demokratycznego
- Polska Partia Pracujących
- Polska Partia Ludzi Pracy

Źródło: APP, KW PZPR, sygn. 1437, bp., oryginał?, mps.

Łukasz Komorowski

Przygotowania do XI Zjazdu PZPR w świetle dokumentów KW PZPR w Poznaniu. Wybór źródeł

Streszczenie

W wyniku klęski w wyborach parlamentarnych w czerwcu 1989 r. rozpoczął się rozkład Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Zainicjowana jesienią tego roku dyskusja na temat przyszłości partii komunistycznej w Polsce miała zatrzymać ten proces oraz przygotować jej członków do XI Zjazdu PZPR. W artykule zaprezentowano odnalezione w Archiwum Państwowym w Poznaniu dokumenty Wojewódzkiej Komisji Zjazdowej. Stanowią one interesujące źródło do badań nad dziejami PZPR i mentalnością jej członków w województwie poznańskim w schyłkowym okresie jej istnienia.

Słowa kluczowe: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, wybory parlamentarne 1989 r., Wojewódzka Komisja Zjazdowa, XI Zjazd PZPR

Preparations to the 11th Congress of the Polish United Workers' Party in the light of the documents of the Povincial PUWP Committee in Poznań. Selection of resources

Abstract

The defeat of the Polish United Workers' Party in the parliamentary elections of June 1989 marked the beginning of its demise. In the autumn of 1989, a discussion was initiated concerning the future of the communist party in Poland, which was meant to prevent this process and prepare party members for the 11th PUWP congress. The article presents documents of the

Provincial Congress Committee found in the National Archive in Poznań. They are an interesting source of information on the history of PUWP and the mindset of its members in the Poznań province in the final period of the party's existence.

Keywords: Polish United Workers' Party, 1989 parliamentary election, Provincial Congress Committee, 11th Congress of the Polish United Workers' Party